

tenen un paper important : entre altres, el *Sermó dels ramells* a Mallorca per l'asqua Granada, i el curiós ritual d'algunes regions de la Catalunya occidental (Ribagorça, Pallars Sobirà), per Sant Pere Màrtir o el diumenge de Rams, de beneir branques de gavarrera que, plantades després als sembrats, hauran de protegir-los contra les tempestes.

En un altre capítol, posant a contribució el llibre de Valeri Serra i Boldú sobre el Rosari a Catalunya, és estudiat aquest culte tan estès a la nostra terra. A remarcar que, en alguns indrets, el mot *rosar* havia arribat a ésser sinònim de festa popular. En capítol a part l'autor dóna una selecció de rondalles i de fragments del cançoner popular que contenen allusions a la rosa, no sense remarcar abans que cap dels dos elements folklòrics no pot transmetre amb puresa absoluta els sentiments del nostre poble envers la rosa, puix que és prou conegut l'encreuament d'influències i manlleus que hom descobreix en aquesta mena de literatura.

En la cloenda del llibre Violant exposa la seva opinió que el culte a la gavarrera és més antic a Catalunya que el de la rosa, i que, mentre caldria emparentar aquest amb la civilització mediterrània — devia haver estat importat pels romans —, el del rosar de pastor podria ésser un llegat dels pobles cèltics «com una de tantes representacions naturals de l'esperit vegetatiu del bosc».

Manquen índexs de noms.

Rosàlia GUILLEUMAS

«*Cuadernos de la Cátedra Miguel de Unamuno*». Universidad de Salamanca : Facultad de Filosofía y Letras. I (1948), II (1951), III (1952), IV (1953), V (1954). 128 pàgs. ; 150 pàgs. ; 106 pàgs. ; 108 pàgs. ; 214 pàgs.

L'obra d'Unamuno ha estat sotmesa d'uns quants anys ençà a una viva activitat crítica. L'establiment de la càtedra Miguel de Unamuno i la publicació d'aquests «Cuadernos», iniciatives totes dues ben oportunes que cal rebre amb entusiasme, donaven l'avinentesa de fer de la mateixa Salamanca el centre dels estudis dedicats a Unamuno. Des d'aquella ciutat treballa infatigablement el Prof. García Blanco, que ha explorat i explotat curosament l'extensíssim arxiu unamunià en nombrosos llibres i articles. És García Blanco qui dirigeix aquesta valuosa revista, publicada ara anualment, i entre les col·laboracions més importants de cadascun d'aquests volums cal esmentar la *Crònica unamuniana* que ell mateix hi escriu, on passa en revista totes les publicacions dels darrers anys referents a Unamuno; és d'una amplitud i d'una precisió admirables i, naturalment, indispensable per a tots els qui es dediquen a la matèria.

I. — A part la crònica, molt important perquè abraça tots els deu anys des de la mort d'Unamuno, a cura de García Blanco, el contingut d'aquest volum és enterament francès. Consta principalment de tributs i de reminiscències amb ocasió del seu desè aniversari. — Encapçala el volum una breu carta de GEORGES DUHAMEL, i a continuació ve un homenatge de JACQUES CHEVALIER en tres parts : el text de la presentació d'Unamuno quan fou rebut com a doctor *honoris causa* a la Universitat de Grenoble l'any 1934 ; una notable conversa amb Unamuno sobre la civilització europea durant una excursió a la Peña de Francia, i una breu meditació lírica sobre el mestre salmantí. —

MAURICE LEGENDRE † fa un estudi, *Miguel de Unamuno, hombre de carne y hueso*, biogràficament molt interessant, però en el qual entren diverses consideracions polítiques no pertanyents a l'assumpte. — MATILDE POMÈS descriu la vida aïllada d'Unamuno durant l'exili a París i el seu contacte, molt reduït, amb Paul Valéry; publica una carta inèdita — no contestada — que Unamuno dirigí al poeta francès. — J. J. A. BERTRAND hi contribueix amb un lleuger article titulat *Seconde mort de Don Quichotte*, i ALAIN GUY escriu sobre Unamuno com el *pèlerin de l'absolu*.

II. — A RAMÓN MENÉNDEZ PIDAL devem uns records d'Unamuno entre 1900 i 1920 i una crítica autoritzada de les seves idees filològiques. — Unes curioses recordances anònimes (de «M.») dels anys 1901 a 1903 revelen la creixent impressió que anava fent la forta personalitat d'Unamuno sobre l'esperit oportunista i convencional del diarista. — La major contribució d'aquest número, però, és un llarg estudi de JOSÉ MIGUEL DE AZAOLA, titulat *Las cinco batallas de Unamuno contra la muerte*, en el qual són agudament analitzades les diverses formes — dividides, un xic arbitràriament, en «batalles» — que premia l'existencialisme unamunià. D'un interès tot especial són la primera i la cinquena. La primera és aquella en què, segons Azaola, Unamuno s'esforça per assolir una mena d'immortalitat mitjançant la incorporació del seu país, Bascònia o, més exactament, Bilbao, a la vida col·lectiva. D'aquesta faisó Azaola interpreta *Paz en la guerra*, i, com a base que és, ens ofereix unes reflexions força suggestives sobre el biscaïnisme d'Unamuno, ofuscat més tard per l'afecte que sentia vers Castella la Vella i sobretot vers Salamanca. La lluita culminant, la cinquena, es manifesta en *El Cristo de Velázquez*, en el qual poema Unamuno revela una acceptació considerable, si bé no total, de l'ortodòxia catòlica, de manera que el poema va més lluny que la posició negativa i desesperada del *Sentimiento trágico de la vida* (batalla quarta). Aquest estudi estimulants i reeixit és completat amb una sèrie de cites de les obres discutides corresponents a cada secció. — Finalment, MIGUEL DE FERDINANDY ofereix un article sobre Unamuno i Portugal que considera aquest com a seguidor de la tradició d'Oliveira Martins. L'autor s'ocupa més, però, de certes teories sobre la situació portuguesa moderna, considerant Portugal com un país tràgic, *suïcida*, que no pas d'Unamuno.

III. — García Blanco publica tres cartes de Maragall a Unamuno, suplementàries al molt important epistolari dels dos escriptors publicat el 1951.¹ — En el seu estudi interessant *Motivos de unidad y evolución en la lírica de Unamuno*, MANUEL ALVAR analitza dos temes significatius dins la poesia d'Unamuno: el de les imatges de Crist castellanès (el Crist de Cabrera, el *Cristo de Velázquez*, el Crist de Santa Clara de Palència), i el del mite de Prometeu i el seu voltor, el qual representa, no cal dir-ho, l'agonia del dubte del seu creador. — MIGUEL CRUZ HERNÁNDEZ escriu en una prosa viva i sucosa sobre la missió socràtica d'Unamuno: és un estudi ple de seny sobre l'accentuadíssima individualitat d'Unamuno i el seu horror d'ésser encasellat i classificat; peca, però, potser de massa difús. — GIUSEPPE CARLO ROSSI fa un estudi bibliogràfic sobre la sort d'Unamuno a Itàlia i a Alemanya, amb un comentari, ràpid però interessant, sobre l'opinió de Curtius. — L'escrit *Unamuno, paisajista*, de JERÓNIMO DE LA CALZADA, és més aviat una defensa del tan variat paisatge espanyol; conté alguns trossos que semblen extrets d'un full de turisme.

1. Cf. la meua recensió als ER, IV (1953-54), 336-338.

IV. — Després d'unes breus pàgines poc consistents sobre *Unamuno e l'europeizzazione*, per GILBERTO BECCARI, segueixen uns records d'algun interès, però expressats d'una manera extraordinàriament discursiva, del «decano de los hispanistas franceses», CAMILLE PITOLLET. — MARIANNE CARDIS estudia competentment el tema del paisatge en la vida i l'obra d'Unamuno. — La contribució més important d'aquest número és, fora de tot dubte, l'estudi d'*Aldebarán* dut a terme per DIEGO CATALÁN MENÉNDEZ-PIDAL. Comença estudiant els antecedents del tema, la *Noche serena* de Luis de León i el *Canto notturno* de Leopardi; la nit representa, per al primer, pau i germanor, i per al segon, soledat i indiferència: en Unamuno hom troba una barreja de totes dues actituds. Llavors Catalán gira la vista cap a l'experiència íntima de l'autor, i en particular a la crisi del 1897 i a les seves manifestacions literàries dels anys subsegüents, quan es plasma definitivament el problema existencialista del «Todo o Nada». *Aldebarán* resumeix aquest problema com cap altra de les obres d'Unamuno: «En él se concentra quintaesenciado y con libertades de ensueño el pensamiento todo de Unamuno, su *Weltanschauung*». Així, partint de la consideració d'un sol poema — un dels més reeixits que ens deixà Unamuno —, Catalán ens dóna en microcosmos una anàlisi acabada de gairebé tot l'ideari del poeta.

V. — El número és dedicat enterament, llevat la crònica acostumada, a la monografia de FERNANDO HUARTE MORTON *El ideario lingüístico de Miguel de Unamuno*. En una introducció de vint-i-cinc pàgines el crític enfoca el problema. Unamuno era un filòleg molt competent, amb veritable vocació, però la seva formació correspon a l'època anterior al 1900, la seva actuació fou dispersa, i el seu criteri resoludament antiacadèmic, antigramatical i antierudit. La lingüística d'Unamuno té la seva importància, no pas en si mateixa, sinó en el fet que és una part integrant de la seva actitud vital. La seva filosofia del llenguatge, per exemple, radica en la importància suprema concedida al Verb, a la Paraula, font de l'Acció i oposada categòricament a la Llettra. El Nom té una significació paral·lela, cosa que explica els neologismes, els noms especials que dóna als seus personatges i la reiteració dels noms topogràfics en les seves poesies, i, de més a més, el concepte del Nom porta directament a l'aspiració que és essencial en el seu ideari: l'afany de la Fama, la immortalitat incompleta de la Glòria.

Unamuno concep el llenguatge com una cosa irremeiablement humana i afectiva; la llengua pròpia és quelcom espiritual, íntim, i és impossible el domini perfecte d'una altra qualsevol; quan és una llengua nacional, representa el que hi ha de més distintiu en la nació. Huarte acaba aquesta secció descrivint detalladament les aportacions esporàdiques de Miguel de Unamuno a la filologia viva.

La secció dedicada a la llengua espanyola és molt important. Unamuno sembla voler lligar en aquest aspecte dues coses difícilment reconciliables: un intens imperialisme lingüístic centrat en el castellà, llengua, segons el seu concepte, d'una raça obsessionada pel sentiment tràgic de la vida, i una estimació tan arrelada de les seves manifestacions populars que li fa postular una llengua espanyola, ja no castellana, que doni cabuda a totes les varietats dialectals espanyoles i hispano-americanes: idees que no seria difícil de demostrar com a plenes de contradiccions. Sobre les altres llengües hispàniques són prou conegudes les opinions d'Unamuno: el basc representa només un impediment al progrés; el català, que mereix respecte per la seva vigoria i que és escan-

dalosament negligit pels espanyols, no ha de gaudir de cap dret oficial i, segons creu i espera Unamuno, és destinat igualment a morir. En aquest capítol, ben traçat i exosat com és, trobo a faltar un cert esperit crític necessari per a avaluar corresponsablement i serenament les arbitràries opinions d'Unamuno.

En el seu vocabulari Unamuno pretén de copsar la pura espontaneïtat, d'emprar les formes populars més properes a la terra i les que ell creu més etimològiques. Arriba àdhuc a inventar popularismes artificials sobre la base de la gramàtica històrica, tals com SIGNIFICARE > *aseñiguar*, FRUCTIFICARE > *afruchiguar*, seguint el model de MORTIFICARE > *amortiguar*. Aquesta absurditat és, crec, una mostra ben clara de com és de terriblement intel·lectual el culte de l'espontaneïtat tan car al gran Rector de Salamanca.

Les típiques invencions verbals unamunianes, tals com *nivola*, *intrahistoria*, *cocotologia*, etc., són d'una categoria ben diferent, perquè corresponen a un nou concepte literari, però aquesta característica degenera també massa sovint en un joc etimològic de pedant estrofolari.

En parlar del concepte unamunià de l'obra literària — darrera secció de l'estudi —, Huarte demostra una vegada més l'extraordinària importància que Unamuno dóna a l'etimologia, i explica curiosament el seu conceptisme en el gust d'ajuntar sinònims i antònims — *paz* i *guerra*, *todo* o *nada*, v. g., les antítesis i els capritxosos jocs de paraules de què abusava tant. El seu menyspreu absolut de l'estil i de la forma és, per a qui això escriu, un símptoma evident de l'antiintel·lectualisme d'un home rematadament intel·lectual, i potser el defecte capital de la seva creació literària.

Només cal afegir a aquestes reflexions que l'estudi que els dóna origen és en general equilibrat, seriós i gairebé exhaustiu, i que hauran de començar amb aquest volum tots els qui voldran aprofundir el tema altament suggestiu de les idees lingüístiques d'Unamuno.

Geoffrey RIBBANS

«Homenaje a Millás-Vallicrosa». Vols. I-II Barcelona, CSIC, 1954-1956. 812 pàgs. ; 582 pàgs.

L'any 1950, el Prof. Josep M. Millàs i Vallicrosa celebrava el vint-i-cinquè aniversari de la seva docència universitària. En aquesta avinentesa, amics i deixebles de l'illustre mestre reuniren en una miscel·lània d'homenatge setanta-un treballs científics dedicats a expressar-li l'admiració que sentien envers ell i la seva obra. El contingut de les setanta-una col·laboracions gira a l'entorn de les tres directrius fonamentals de l'especialització del Prof. Millàs: cultura hebraica, cultura aràbiga i història de la ciència. La cultura romànica no hi és, doncs, directament representada, bé que, per la interferència històrico-cultural dels pobles jueu, aràbic i romànic, ben sovint els estudis sobre un camp interessin els altres, i que el desig de fer acte de presència en la miscel·lània féu que alguns amics de l'homenatjat hi figurin amb aportacions de llur especialitat més que no pas del mestre al qual apareixien dedicades. Ens proposem de presentar ací els treballs publicats en la miscel·lània Millàs que tracten de temes d'interès per a la cultura romànica peninsular (llengua, literatura, història). Deixem, doncs, de banda, els estudis exclusivament dedicats a les